

Janusz Różycki

Zagrożenia lokalne

Społeczeństwo nie może normalnie funkcjonować w poczuciu jakiegokolwiek zagrożenia.

O zagrożeniach nie mówi się wiele, a jeżeli już, to o tych, które występują gdzieś w świecie, bliżej lub dalej od nas.

I jest to naturalne.

Nie powinniśmy w codziennym życiu zaprzętać sobie głowy tym co nam może grozić.

Warto jednak znać system zabezpieczenia przed następstwami zagrożeń, zarówno tych znanych, jak i nieznanymi.

Województwo lubelskie jest trzecim co do wielkości województwem w Polsce (25 155 km² powierzchni), zamieszkuje je 2 228 000 osób. Podzielone jest na 24 powiaty (w tym 4 grodzkie), 212 gmin, 40 miast i 4207 wiosek.

Województwo ma charakter rolniczo-przemysłowy. Lasy stanowią 21,7% ogólnej powierzchni (średnia krajowa 23,4%), w tym duże kompleksy leśne: Puszcza Solska oraz Lasy Janowskie, Parczewskie i Włodawskie. Główną rzeką jest Wisła, płynąca wzdłuż zachodniej granicy województwa. Inne ważniejsze rzeki to Wieprz, Huczwa, Tanew, Krzna i Bystrzyca.

Największym ośrodkiem przemysłowym jest Lublin. Inne znaczące ośrodki to: Biała Podlaska, Biłgoraj,

Fot. Janusz Kawałko

Ulice Zamościa po oberwaniu chmury.

Chełm, Krasnystaw, Kraśnik, Lubartów, Łęczna, Puławy, Świdnik i Zamość.

Ważniejsze szlaki komunikacyjne tworzą:

- 1) Linia Hutniczo - Szerokotorowa (LHS), łącząca Górny Śląsk z Rosją.
- 2) Drogi o znaczeniu międzynarodowym:
 - E-30 (Warszawa - Terespol - Moskwa),
 - S-17 (Warszawa - Lublin - Hrebennie - Lwów),
 - S-19 (Białystok - Lublin - Rzeszów - granica południowa Polski),
 - S-82 (Lublin - Dorohusk - Kijów).

Częste zagrożenia powodują:

1. Sytuacja hydrologiczna województwa, czynniki klimatyczne oraz rzeźba i pokrycie terenu powodują zagrożenia naturalne:

- powodzie i podtopienia,
- pożary,
- huragany,
- śnieżyce.

W okresie od 1997 roku występuje zjawisko wysokiego poziomu wód gruntowych, które powoduje podtopienia na coraz większej powierzchni województwa.

2. Działalność człowieka wywołująca zagrożenia cywilizacyjne:

- skażenia chemiczne, biologiczne czy promieniotwórcze,
- pożary,
- wypadki komunikacyjne (drogowe, kolejowe),
- wypadki budowlane.

3. Zagrożenia nietypowe:

- terroryzm polityczny lub kryminalny,
- zorganizowana przestępczość,
- inne, trudne do przewidzenia zdarzenia.

Krajowy system zapobiegania i likwidacji zagrożeń

Od 1990 roku rozpoczął się proces zmian systemu zapobiegania zagrożeniom oraz likwidacji zniszczeń. Najogólniej kierunek zmian można określić jako przechodzenie od stanu rozdrobnienia, charakteryzującego "Polskę resortową", do stanu konsolidacji służb zajmujących się zagrożeniami. Jeszcze nie mamy opracowanego i wdrożonego pełnego systemu.

Nie wiadomo jak będziemy docelowo określać zagadnienia związane z zapobieganiem i likwidacją zagrożeń. W środowisku Obrony Cywilnej często używa się zwrotu "sytuacja kryzysowa" (Urząd Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności, Komitet Rady Ministrów do Spraw Zarządzania w Sytuacjach Kryzysowych, System Zarządzania Kryzysowego, Zespół Reagowania Kryzysowego itp.).

Wojskowi uwzględniają zagrożenia w czasie wojny i przywołują "bezpieczeństwo i obronność". Formułują zasady polityki bezpieczeństwa, wśród których jest zapis: "Polska traktuje bezpieczeństwo w sposób kompleksowy, uwzględniający znaczenie i wpływy różnorodnych czynników politycznych, militarnych, ekonomicznych, społecznych, środowiskowych, energetycznych i innych" (ze strategii bezpieczeństwa i obronności RP przyjętej na posiedzeniu Rady Ministrów w styczniu 2000 roku). Strażakom bliski jest termin "system ratowniczo-gaśniczy" utworzony - zgodnie z ustawą o ochronie przeciwpożarowej z dnia 24 sierpnia 1991 roku (Dz. U. Nr 81 poz. 351 z 1991 r.) - "w celu ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska, prognozowania, rozpoznawania i zwalczania pożarów, klęsk żywiołowych lub innych miejscowych zagrożeń".

Zagadnienia powyższe dla samorządu terytorialnego prowadzą się do zapewnienia "porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej" (z ustawy o samorządzie gminnym).

Tworzony system ma strukturę zgodną z podziałem administracyjnym kraju. Poziomy: centralny i wojewódzki spełniają przede wszystkim rolę koordynującą. Poziomy: powiatu i gminy (poziom lokalny: miejscowość) mają charakter wykonawczy.

W praktyce najważniejszą rolę w zapobieganiu i likwidacji zagrożeń odgrywa Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy, który: "skupia jednostki ochrony prze-

ciwpożarowej, inne służby, inspekcje, straże, instytucje oraz podmioty, które dobrowolnie w drodze umowy cywilno -prawnej zgodziły się współpracować w akcjach ratowniczych (art. 2 pkt 4 ustawy o ochronie przeciwpożarowej).

System ma na celu ochronę życia, zdrowia, mienia oraz środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem poprzez:

- działalność zapobiegawczą,
- zapewnienie sił i środków,
- prowadzenie działań ratowniczych.

Odpowiedzialnymi za realizację zadań na poszczególnych szczeblach są komendanci Państwowej Straży Pożarnej: krajowy (Komendant Główny), wojewódzki i powiatowy.

Powierzenie w marcu 2000 roku Komendantowi Głównemu Państwowej Straży Pożarnej obowiązków Szefa Obrony Cywilnej Kraju jest związane ze zintegrowaniem systemu Obrony Cywilnej z Krajowym Systemem Ratowniczo-Gaśniczym.

W gminie, zgodnie z art. 7 ustawy o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. Nr 142 poz. 1591 z 2001 roku), zaspokajanie zbiorowych potrzeb, a w szczególności porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, jest zadaniem własnym. Nowa ustawa o stanie klęski żywiołowej z 18 kwietnia 2002 roku (Dz. U. Nr 62 poz. 558) określa zasady działania w sytuacji, gdy katastrofa naturalna lub awaria techniczna zagraża "życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem" (art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy o stanie klęski żywiołowej). Kierownictwo sprawują:

- 1) wójt, burmistrz, prezydent miasta - gdy stan klęski żywiołowej wprowadzono tylko na obszarze jednej gminy,
- 2) starosta - gdy stan klęski żywiołowej wprowadzono na obszarze więcej niż jednej gminy wchodzącej w skład powiatu,
- 3) wojewoda - gdy stan klęski żywiołowej wprowadzono na obszarze więcej niż jednego powiatu wchodzącego w skład województwa,

- 4) minister właściwy do spraw wewnętrznych lub inny wyznaczony przez Prezesa Rady Ministrów - gdy stan wyjątkowy wprowadzono na obszarze więcej niż jednego województwa.

Stan klęski żywiołowej wprowadza Rada Ministrów w drodze rozporządzenia z własnej inicjatywy lub na wniosek właściwego wojewody.

W sytuacjach szczególnych, które wymagają podjęcia nadzwyczajnych środków ochrony podstawowych interesów państwa i obywateli w razie klęski żywiołowej Prezydent RP może wprowadzić na czas nie dłuższy niż 3 miesiące stan wyjątkowy na całym terytorium lub części Rzeczypospolitej Polskiej. Działania w takiej sytuacji określa ustawa o stanie wyjątkowym z 10 grudnia 1983 roku (Dz. U. Nr 66 poz. 297 z późn. zm.)

Zarządzanie kryzysowe na poziomach od powiatu do centrum wydaje się być uregulowane pod względem odpowiedzialności oraz kompetencji poszczególnych organów i instytucji. W gminach wiejskich i miejsko-wiejskich realizacja większości zadań związanych z zagrożeniami prowadzona jest przez OSP zwłaszcza te, które na mocy umowy cywilno-prawnej włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Relacje pomiędzy władzami gmin a jednostkami OSP zrzeszonymi w gminnym Związku Ochotniczych Straży Pożarnych opierają się na życzliwej

współpracy, często wzmocnionej dodatkowo pełnieniem przez wójta (burmistrza) funkcji prezesa w Zarządzie Gminnym ZOSP. Na terenie województwa lubelskiego w strukturach strażackich służbę pełni 1530 zawodowych strażaków zorganizowanych w 20 komendach, w ramach których funkcjonuje 28 jednostek ratowniczo-gaśniczych, oraz 46560 czynnych strażaków ochotników zrzeszonych w 1822 jednostkach OSP.

W województwie dominują zagrożenia pożarowe, ale udział innych zagrożeń (głównie przybory wód) zwiększa się systematycznie. Od roku 2000 liczba zagrożeń innych niż pożary przekroczyła liczbę pożarów, co wydaje się być stałym zjawiskiem. Jednostki straży pożarnej - zawodowe oraz ochotnicze - konsekwentnie przygotowują się do coraz bardziej zmieniających się zadań. Z roku na rok zwiększa się zakres tematyczny szkoleń strażaków oraz wzbogaca wyposażenie ratownicze. Podnosi się poziom przygotowania do wszechstronnej akcji ratowniczej, nie tylko do działań przeciwpożarowych.

Sprawdzianem naszego systemu były powodzie: z roku 1997 i lat późniejszych. Strażacy wspierani przez wojsko, inne służby oraz przez powszechny udział społeczeństwa w akcji ratowniczej wykazali się wielką efektywnością. Uznanie społeczne dla tego rodzaju akcji ratowniczej jest podstawą do nadziei, że sprostamy również zagrożeniom nowym, nieznanym.

Tabela Pożary i inne zagrożenia w poszczególnych miesiącach w latach 1997-2001 w województwie lubelskim.

L. p.	miesiąc	Pożary					Inne zagrożenia*				
		1997	1998	1999	2000	2001	1997	1998	1999	2000	2001
1.	styczeń	325	257	262	245	313	216	248	188	313	290
2.	luty	338	519	133	281	281	198	198	245	361	316
3.	marzec	1168	775	1371	708	741	429	221	600	336	394
4.	kwiecień	753	606	1037	627	1319	349	381	1018	1497	397
5.	maj	628	472	515	1036	749	271	304	397	419	572
6.	czerwiec	354	412	364	685	371	373	502	904	557	564
7.	lipiec	228	325	483	342	418	954	468	709	761	1609
8.	sierpień	530	466	538	520	654	525	611	602	952	1405
9.	wrzesień	369	458	565	327	259	330	387	417	570	741
10.	październik	304	352	370	817	334	309	376	288	377	505
11.	listopad	263	275	319	282	298	272	246	479	366	424
12.	grudzień	321	256	284	290	321	302	397	277	306	420
	Razem	5581	5173	6241	6160	6058	4528	4339	6124	6815	7637

* najczęściej są to przybory wód powierzchniowych i powstawanie powodzi, ponadto usuwanie powalonych drzew, agresywnych owadów (os, szerszeni), również wypadki drogowe oraz rzadziej zanieczyszczenia chemiczne wód, poszukiwanie topielców i in.
Źródło: Informacja Lubelskiego Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej; Lublin, kwiecień 2002 r.